

4

ARALING PANLIPUNAN

3 Markahan – Linggo 8
Pilyego ng mga Gawaing
Pampagkatuto
Learning Activity Sheets (LAS)

SCHOOLS DIVISION OF DINAGAT ISLANDS

PAG-AARI NG PAMAHALAAN
HINDI IPINAGBIBILI

Araling Panlipunan 4
Ikatlong Kwartar – Mga Gawain sa Pagkatuto
Unang Set
Unang Edisyon, 2020

Republic Act 8293, section 176 states that: No copyright shall subsist in any work of the Government of the Philippines. However, prior approval of the government agency or office wherein the work is created shall be necessary for exploitation of such work for profit. Such agency or office may, among other things, impose as a condition the payment of royalties.

Borrowed materials (i.e., songs, stories, poems, pictures, photos, brand names, trademarks, etc.) included in this book are owned by their respective copyright holders. Every effort has been exerted to locate and seek permission to use these materials from their respective copyright owners. The publisher and authors do not represent nor claim ownership over them.

Published by Schools Division of Dinagat Islands

Development Team of the Learning Activity Sheets

Writer: Mercyca M. Macarayo

Editor: Christopher D. Balatero, Merlinda T. Japay,
Prescilla P. Capisnon, Rhey G. Eder

Reviewers:

Layout Artist: Jay S. Mateo, Kevin L. Madera

Management Team:

Schools Division Superintendent
OIC, Assistant Schools Division Superintendent
Chief Education Supervisor, SGOD
Chief Education Supervisor, CID
Education Program Supervisor, Aral.Pan.
Education Program Supervisor, LRMS
Project Development Officer II
SDO Librarian II

FELISA G. LARANJO, PhD, CESO VI
LEONEVEE V. SILVOSA, PhD
MILA O. GERALDINO, PhD
LOPE C. PAPELERAS, PhD
JUAN JR L. ESPINA
MICHAEL C. PASO, PhD
MARK LORENZ C. LUIB
NARMIE S. NAVAS

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Learning Resource Management Section
Office Address: White Beach, Dinagat, Dinagat Islands
E-mail Address: lrms.dinagatislands.caraga@deped.gov.ph
Telephone no.: _____

Tungkulin ng Pamahalaan sa Pagtataguyod ng Karapatan ng Bawat Mamamayan

Panimula

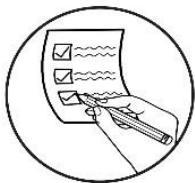
Ang Pilyego ng mga Gawaing Pampagkatuto (**Learning Activity Sheets**) ay dinisenyo at isinulat para sa batang katulad mo na nasa ika-apat na baitang upang matatalakay ang mga tungkulin ng pamahalaan sa pagtaguyod ng karapatan ng bawat mamamayan. Ang mga gawaing matatagpuan dito ay inaasahang makatulong sa iyo upang maging gabay sa iyo bilang mamamayan.

Ang Pilyego ng mga Gawaing Pampagkatuto ay naglalaman tungkol sa:

Aralin 13: Tungkulin ng Pamahalaan sa Pagtaguyod ng Karapatan ng Bawat Mamamayan

Pagkatapos ng mga gawaing ito, ikaw ay inaasahang:

1. Napahahalagahan ang bahaging ginagampanan ng pamahalaan.

Paunang Pagtataya

Panuto: Basahin at unawaing mabuti ang mga sumusunod na katanungan. Bilugan ang tamang sagot.

1. Anong karapatan na tumutukoy sa walang maaaring maghalughog o sumamsam ng mga kasulatan at iba pang bagay sa tahanan ng isang tao nang hindi naaayon sa batas?

- A. Karapatan sa pantay na proteksiyon sa batas
 - B. Karapatan laban sa hindi makatarungang paghahalughog at pagdakip
 - C. Karapatan sa relihiyon
 - D. kalayaan sa paninirahan at paglalakbay
2. Ano ang karapatan ng bawat Pilipino na maniwala at maging kaanib ng alinmang relihiyon?
- A. Karapatan sa pantay na proteksiyon sa batas
 - B. Karapatan laban sa hindi makatarungang paghahalughog at pagdakip
 - C. Karapatan sa relihiyon
 - D. Kalayaan sa paninirahan at paglalakbay
3. Anong ahensyang tumutukoy sa panganagalaga ng demanda, dakpin, at iharap sa hukuman?
- A. Department of Health
 - B. Department of Education
 - C. Department of Agriculture
 - D. Department of Justice
4. Ano ang karapatan na kailangang pangalagaan ang lahat ng bahagi ng kaniyang katawan, maging ang kanyang pag-iisip?
- A. Karapatan sa buhay, kalayaan, at ari-arian
 - B. Kalayaan sa paninirahan at paglalakbay
 - C. Karapatan sa pagsasalita, pamamahayag, at pagtitipon-tipon
 - D. Karapatan sa makatarungang pagpapairal ng batas
5. Ang pagtatayo ng bahay sa mga lansangan, liwasan, lupang publiko at lupang pribado nang walang pahintulot ay ipinababawawal. Anong uri nga karapatan ito?
- A. Kalayaan sa paninirahan at paglalakbay
 - B. Karapatan sa pantay na proteksiyon sa batas
 - C. Karapatan sa makatarungang pagpapairal ng batas
 - D. Karapatan sa relihiyon

Pag-aralan

May mga karapatan ang bawat mamamayan ng Republika ng Pilipinas. Nasasaad ang kalipunan ng mga karapatang ito sa Saligang batas. Pinangangalagaan at pinahahalagahan ng pamahalaan ang mga karapatang ito.

Narito ang ilang karapatan ng mamamayang Pilipino ayon sa Artikulo III ng Saligang Batas na nakapaloob sa *Katipunan ng mga Karapatan*. Alamin din ang mga ahensiyang tumutulong sa pagpapatupad ng mga karapatang ito

Karapatan ng Mamamayang Pilipino

- **Karapatan sa buhay, kalayaan, at ari-arian**

Ang bawat tao ay may karapatang mabuhay.

Kailangang pangalagaan ang lahat ng bahagi ng kaniyang katawan, maging ang kaniyang pag-iisip. Kasama rito ang pangangalaga sa mga nasa sinampupunan pa lamang.

Karapatan din ng bawat Pilipino ang mabuhay nang malaya. Sa pagiging malaya, nagagamit ng tao ang kaniyang kaalaman at kasanayan. Subalit may hangganan ang kalayaang ito. Hindi maaring kumilos ang sinuman nang naaayon sa sariling kagustuhan at kapakanan. Dapat isaalang-alang ang kagustuhan at kapakanan ng iba.

Natutugunan ang karapatang ito sa pamamagitan ng mga programang pangkalusugan, pangkaayusan, at sa paghahanapbuhay. Kabilang sa mga ahensiyang nangangalaga sa karapatang ito ang DOH, DND, DOTC, at DILG.

Naaayon din sa batas ang karapatan ng mga Pilipino na magmay-ari at gumamit ng mga ari-arian. Nangangahulugan ito na may

hangganang din ang pagmamay-ari ng lupa, bahay, at iba pang ari-arian sa bansa. Halimbawa, ang sinumang nagnanais bumili at gumamit ng pampasaherong sasakyan ay kailangang sumunod sa mga patakaran ukol dito. Kailangan niya ang lisensiya, opisyal na pahintulot sa paggamit ng linya, at opisyal na rehistro ng sasakyan.

Ang may-ari ng bahay at lupa ay dapat magbayad ng taunang buwis para sa ari-arian. Kung kinakailangang gibain ang kanilang bahay at gamitin ang kanilang lupa para sa bubuksang pampublikong daan, maari silang pakiusapan ng pamahalaan. Karapatan nila ang tumanggap ang kabayaran para dito.

Nangangahulugan na ang nagingibabaw ay ang kagalingang panlahat.

Hindi pinahihintulutan ng pamahalaan ang pagsamsam ng mga ari-arian ng iba. May kaukulang parusa ang sinumang lumabag dito. Kabilang ang DOTC at DILG sa nangangalaga sa karapatang ito.

- **Karapatan sa makatarungang pagpapairal ng batas**

Ang mga ito ay hindi maaaring alisan ng bahay, kalayaan, at ari-arian maliban kung sa paraang pinahihintulutan ng batas.

Halimbawa, ang isang taong nagutang at hindi nakabayad sa takdang panahon ay hindi mapaparatangang nagkasala kaya hindi siya mapaparusahan.

Itinatakda ng batas na dapat muna siyang idemanda, dakpin, iharap sa hukuman, litisin, at saka parusahan kung napatunayang nagkasala, litisin, at saka parusahan kung napatunayang nagkasala. Kabilang ang DOJ sa nangangalaga sa karapatang ito.

- **Karapatan sa pantay na proteksiyon sa batas**

Lahat ay pantay-pantay sa proteksiyon sa batas. Halimbawa, dapat na parehong maparusahan ang mga taong nahuling nagsusulat sa mga pader ng paaralan. Hindi pantay ang proteksiyon ng batas kung isa lamang sa kanila ang mapaparusahan at ang isa ay patatawarin

dahil siya ay nagmula sa maipuwensiyang pamilya.

Walang itinatanging mamamayan ang pamahalaan.

- **Karapatan laban sa hindi makatarungang paghahalughog at pagdakip**

Walang maaring maghalughog o sumamsam ng mga kasulatan at iba pang bagay sa tahanan ng isang tao nang hindi naaayon sa batas. Kailangan sa paghahalughog at pagdakip ang utos ng hukuman. Ang *search warrant* o *warrant of arrest* ay nagmumula lamang sa isang hukom.

Bago magpalabas ng mga utos, kailangan munang tanunging mabuti ang hukom ag nagrereklamo at mga saksi. Dapat munang mapatunayang nagkasala ang inirereklamo o nasasakdal sa pamamagitan ng mga ebidensiya.

Lubos itong ipinatutupad ng DOJ, National Bureau of Investigation (NBI), at kapulisan.

- **Karapatan sa pagiging lihim ng komunikasyon at korespondensiya**

Walang maaaring bumasa ng lihim na ipinadala o tinanggap ng isang tao kung wala siyang pahintulot. Magagawa lamang ito ng iba “kung may utos ang hukuman o kung hinihingi ng kaligtasan ng publiko,” alinsunod sa Saligang Batas.

Maaaring magreklamo sa kinuukulan ang sinumang makatanggap ng liham o paketeng bukas na, may sira, o kulang ang laman.

Ang Kawanihan ng Koreo ay may mga patakarang dapat sundin upang mapangalagaan ang mga komunikasyon at korespondensiya at maiwasa ang mga reklamo.

- **Karapatan sa pagsasalita, pamamahayag, at pagtitipon-tipon**

Ang pagpapahayag ng opinyon ay karapatan ng tao sa isang bansang demokratiko. Subalit ang karapatang ito ay hindi ganap. Ang

karapatan sa pagsasalita ay hindi nagpapahintulot sa isang tao na pagsalitaan ang kaniyang kapuwa nang labag sa kalooban. Lalong walang karapatan ang sinuman na magkalat ng balitang walang katotohanan.

Katulad ng karapatan sa pagsasalita ang karapatan sa pamamahayag. Malaya ang mga pahayagan na maglathala ng mga balita ngunit may hangganan din ang karapatan sa pamamahayag. Ang mga pahayagan ay pinagbabawalang maglathala ng anumang hihikayat sa paglabag sa batas.

Karapatan din ng tao na lumahok sa mga pulong upang maiparating sa pamahalaan ang mga ninanais. Subalit, ang pagtitipon ay hindi dapat makasagabal sa karapatan ng ibang taong ibig ding magharap ng mga opinyon at kahilingan.

Maaaring makasuhan ng libelo o paninirang-puri ang sinumang magsahimpapawid o maglathala ng maling balita, kuwento, o komentaryo.

- **Karapatan sa relihiyon**

Ang bawat Pilipino ay may karapatang maniwala at maging kaanib ng alinmang relihiyon. Karapatan din ng mga pangkat ng relihiyon na magmay-ari ng mga lupa at gusali na nauukol lamang dapat sa mga gawaing panrelihiyon.

Pinahihintulutan ng Saligang Batas ang pagtuturo ng relihiyon sa mga mag-aaral sa mga paaralang publiko. Ito ay kung pumayag din ang mga magulang. Pinahihintulutan din ang pagtatalaga ng mga pari, ministro, at iba pang relihiyoso sa sandatahang-lakas, bilangguan, bahay-ampunan, at pamayanan ng mga may sakit na ketong.

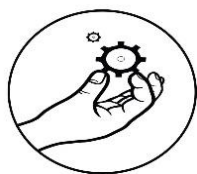
- **Kalayaan sa paninirahan at paglalakbay**

Ang paninirahan, saan man naisin at hindi lumalabag sa sa batas, ay karapatan ng bawat tao. Gayunpaman, ang pagtatayo ng bahay sa mga lansangan, liwasan, lupang publiko, at lupang pribado nang walang pahintulot ay ipinagbabawal. Ito ang kautusang nilalabag ng mga impormal na paninirahan.

Sa pangungupahan sa tirahan, ang umuupa ay maaaring paalisin ng may-ari kung hindi siya nagbabayad ayon sa kontrata. Nangangahulugan na ang kalayaan sa paninirahan ay may limitasyon din.

Ang karapatan sa paglalakbay ay karapatan din ng bawat tao. Hindi hahadlangan ng pamahalaan ang sinumang nagnanais magtungo sa isang lugar, maliban kung ang nasabing lugar ay hindi bukas sa publiko dahil sa kagalingang pangkalusugan o pangkaligtasan. Kailangan ang mga legal na dokumento para sa mga ito, tulad ng karampatang permiso at lisensiya, ayon sa itinakda ng batas.

Kabilang sa mga ahensiyang namamahala dito ang DOTC at DOT.

Mga Gawaing Pampagkatuto

Panuto: Kulayan ng dilaw ang bilog sa hanay ng **K** kung tumutukoy sa karapatan ng mamamayan at kulayan ng asul ang bilog sa hanay ng **T** kung tungkulin ng pamahalaan.

	K	T
1. Pagtitipid sa paggamit ng tubig at kuryente	☐	☐
2. Pantay-pantay na proteksiyon sa batas	☐	☐

3. Pumili ng relihiyong kaaaniban	☐	☐
4. Paglahok sa mga pulong	☐	☐
5. Pagpili ng lugar na nais tirhan	☐	☐
6. Bumili ng mga produktong gawa sa Pilipinas	☐	☐
7. Pagboto nang may katalinuhan	☐	☐
8. Pagbuo ng mga samahan	☐	☐
9. Pagsunod sa mga batas	☐	☐
10. Mamuhay nang mapayapa	☐	☐

Gawain 2

Panuto: Sagutin ang mga sumusunod na katanungan.

1. Paano itinataguyod ng pamahalaan ang pantay-pantay na proteksiyon sa batas?
2. Ano ang mga salik sa pag-iisyu ng search warrant at warrant of arrest?
3. Ano ang kahulugan ng karapatan laban sa hindi makatarungang paghahalughog at pagdakip?
4. Ano ang nakapaloob sa Katipunan ng mga Karapatan sa Saligang batas?

Rubrik sa Pag-iskor sa Sagot ng Tanong No.1 - 4				
Pamantayan	Napakahusay 4pts	Mahusay 3pts	Nalilinang 2pts	Nagsisimula 1pt
Nilalaman	Kumpleto at komprehensibo ang nilalaman ng sagot. Wasto ang lahat ng impormasyon.	Kumpleto ang nilalaman ng sagot. Wasto ang lahat ng impormasyon.	May ilang kakulangan sa nilalaman ng sagot. May ilang impormasyon sa nabanggit.	Maraming kakulangan sa nilalaman ng sagot.

Organisasyon	Malinaw ang daloy at organisado ang paglalahad ng kaisipan.	Malinaw ang daloy ng paglalahad ng kaisipan.	May bahaging di gaanong malinaw ang paglalahad ng kaisipan.	Maraming bahagi ang hindi malinaw sa paglalahad ng kaisipan.
Baybay, Pagsulat sa malaking titik, bantas at gawi ng pagkakasulat	Malinaw, maayos at tama ang baybay ng mga salita, may malaking titik, bantas at maayos ang pagkakasulat.	Tama ang baybay ng mga salita, may malaking titik, bantas at maayos ang pagkakasulat.	Maayos ang pagbabaybay ng mga salita subalit may kaunting kamalian sa malaking titik, bantas at hindi gaanong maayos ang pagkakasulat	Hindi wasto ang pagbabaybay, malaking titik, bantas at hindi maayos ang pagkakasulat.

Paglalahat / Repleksyon

Natuklasan ko...

1. _____

2. _____

3. _____

3

3 bagay na nakita ko

Natutunan ko ang...

1. _____

2. _____

2

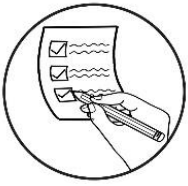
2 interesadong bagay na natutunan ko

Kailangang matuto pa ako...

1. _____

1

1 bagay na nalilito ako

Panapos na Pagtataya

Panuto: Basahin at unawaaing mabuti ang bawat pangungusap. Alamin kung anong karapatan ang itinataguyod. Bilugan ang titik ng tamang sagot.

- A. Karapatan sa ari-arian
- B. Karapatan sa relihiyon
- C. Karapatan sa paninirahan
- D. Karapatan sa paglalakbay
- E. Karapatan sa pamamahayag
- F. Karapatan sa pagiging lihim ng komunikasyon

_____ 1. Ibibinta ng aking mga magulang ang aming bahay upang doon na kami sa Cebu mag-aaral at manirahan.

_____ 2. Tuwing araw ng Linggo masaya kami buong pamilya na dumalo sa pagsamba.

_____ 3. Lahat tayo ay nilalang ng Diyos sa makatuwid walang sinuman ang maaring kumitil sa buhay ng isang tao.

_____ 4. Huwag tayong makialam sa sulat ng ibang tao.

- _____ 5. Nagiging magulo ang isang kumunidad kung mayroong rally na mangyayari.
- _____ 6. Pagkatapos ng pandemya, gusto ng aming pamilya na magbakasyon sa lugar ng aking lolo at lola.
- _____ 7. Gusto ng aking mga magulang na ibigay ang aming lupa para sa pagtayu-an ng bagong simbahan.
- _____ 8. Ang aking mga magulang ay gustong magtayo ng bahay malapit sa kanilang pinagtrabahoan.
- _____ 9. Sa bawat Beyernes ng hapon mayroon kaming religious class sa aming paaralan.
- _____ 10. Kung may mga pangyayari na hindi napagkaunawaan dapat ibigay alam sa nakakataas.

Susi sa Pagwawasto

Panang pagtaya:
1. B
2. C
3. D
4. A
5. A

Mga gawain Pampagkatuto

1. ●
2. ●
3. ●
4. ●
5. ●
6. ●
7. ●
8. ●
9. ●
10. ●

Gawain 2
Para sa tanong 1 - 4
Ang sagot ay depende sa bata

Panapos na pagtaya:
1. C
2. B
3. E
4. F
5. E
6. D
7. B
8. C
9. B
10. E

Sanggunian

Araling Panlipunan 4 kagamitan ng mga Mag-aaral p.
304 -311

MELC – AP4